

УДК 372.881.161.1:004

Я. І. ПРОСКУРКІНАкандидат педагогічних наук, старший викладач
Київський національний університет ім. Тараса Шевченка**ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ВИКОРИСТАННЯ
ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
У ВИКЛАДАННІ РОСІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ**

У статті розглянуто основні напрями використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні російської мови як іноземної, а саме: інтернет-ресурси, мультимедійні дидактичні презентації, комп'ютерні навчальні програми. Акцентовано на уточненні змістовних характеристик інформаційно-комунікаційних технологій, які найчастіше використовують викладачі в навчанні російської мови як іноземної. Подано аналітичний огляд електронних навчальних ресурсів з російської мови як іноземної. Проведено аналіз основних переваг і недоліків використання інформаційно-комунікаційних технологій у викладанні російської мови як іноземної.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, російська мова як іноземна, викладання російської мови як іноземної, електронні навчальні ресурси, інтернет-ресурси, мультимедіа, мультимедійні дидактичні презентації, комп'ютерні навчальні програми.

Сьогодні інформаційно-комунікаційні технології є окремим лінгводидактичним напрямом, який, завдяки тенденціям глобалізації світового інформаційного простору й переходу до інформаційного суспільства, інтенсивно розвивається. Очевидно, що сучасний викладач мови повинен усвідомлювати роль комп'ютерних технологій у процесі мовної освіти й бути готовим до їх упровадження в навчальний процес для вирішення практичних завдань. Сучасні педагогічні дослідження доводять, що використання інформаційно-комунікаційних технологій у викладанні мови, зокрема викладанні російської як іноземної, не тільки полегшує доступ до інформації, відкриває можливості варіативності навчальної діяльності, її індивідуалізації, а й дає змогу повному організувати взаємодію всіх суб'єктів навчання.

Питанням упровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес присвячено низку сучасних наукових досліджень. Зокрема, проблема інформатизації освіти знаходить відображення в працях В. Бикова, Р. Гуревича, В. Кухаренка, В. Лугового, В. Олійника, В. Редько, О. Співаковського, Н. Талізінної. Аналіз наукових праць доводить, що переважно автори зорієнтовані на дослідження моделей інформаційно-комунікаційних технологій у початковому процесі, форм, методів і засобів їх використання, тобто на операційні компоненти. Усі дослідження вказують на перспективність використання ІКТ у навчальному процесі.

Водночас недостатньо уваги приділяють питанню доцільності та реальної педагогічної ефективності використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні мови, зокрема російської мови як іноземної.

Метою статті є аналіз переваг і недоліків використання інформаційно-комунікаційних технологій у викладанні російської мови як іноземної.

В узагальненому контексті під інформаційно-комунікаційними технологіями розуміють “сукупність методів, засобів і прийомів, що використовуються для добору, опрацювання, зберігання, подання, передавання різноманітних даних і матеріалів, необхідних для підвищення ефективності різних видів діяльності” [9, с. 29].

Аналіз педагогічного досвіду показує, що можна виділити три основні та найбільш поширені напрями використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні мов: інтернет-ресурси, мультимедійні дидактичні презентації, комп’ютерні навчальні програми. Розкриємо сутнісні характеристики цих напрямів.

Інтернет є багатим джерелом потенційних навчальних ресурсів. У навчальному процесі Інтернет використовують як пріоритетне інформативне джерело та спосіб телекомунікації. Інформаційні ресурси Інтернету містять текстовий, аудіо- й відеоматеріал за різноманітною тематикою, який можна використовувати для розвитку фонетичних, граматичних, лексичних навичок і вмінь, перевірки знань. Постійно створюють нові сайти, які умовно можна поділити на автентичні й створені фахівцями в галузі викладання мов, зокрема освітні ресурсні центри для тих, хто вивчає російську мову як іноземну: Russian Language Mentor [12] – ресурс для іноземних студентів з навчальними матеріалами з граматики російської мови, літератури та культури, також там подано тренувальні матеріали з різних видів мовленнєвої діяльності (читання, письмо, аудіювання); Master Russian [10] – освітній портал, на якому представлені різні типи мережевих навчальних ресурсів з російської мови як іноземної для початкового, середнього та просунутого етапів, також є навчальні матеріали з граматики, лексики й фонетики зі звуковим супроводом; Russian resources [13] – американський ресурс, що містить ілюстративні матеріали з російського мистецтва (архітектура, іконопис), мережеві тренажери з граматики, кросворди тощо.

Безмежність і постійне оновлення ресурсів Інтернету вимагають від студентів сформованості навичок цілеспрямованого відбору іншомовної інформації. У науково-педагогічній літературі існують дослідження, які описують досвід роботи з автентичними матеріалами довідково-інформаційного характеру на заняттях з іноземними студентами (Т. Байер, А. Богомол, Т. Домбровський, Л. Шіпелевич).

До форм телекомунікації належать: електронна пошта, чати, форуми, відео-, веб-конференції, а також соціальні мережі. До найбільш відомих можна зарахувати Interpals, livemocha, Italki.

Значною перевагою використання ресурсів Інтернету є розвиток міжкультурної компетенції, визначення шляхів взаємодії з різними культурами, необхідних для досягнення взаєморозуміння і плідного співробітництва при безпосередньому спілкуванні.

Мультимедійні дидактичні презентації. Під мультимедіа розуміють “сукупність комп’ютерних технологій, які одночасно використовують кілька видів інформації: графіку, текст, відео, фотографію, звукові ефекти, високоякісний звуковий супровід” [4, с. 100]. Серед мультимедіа важливе місце посідають мультимедійні презентації. Мультимедійна форма дає можливість подавати матеріал як структуровану систему яскравих опорних образів в алгоритмічному порядку. Використання мультимедійних презентацій у процесі навчання мови сприяє підвищенню якісного рівня використання наочності, логізації й структуруванню навчального матеріалу, а отже, зростанню продуктивності заняття.

Комп’ютерні навчальні програми. Цей вид інформаційно-комунікаційних технологій може як бути інтегрований безпосередньо в хід уроку, так і використовуватися учнями для самостійної мовної підготовки. Сьогодні кількість цих програм постійно зростає. Так, створені комп’ютерні навчальні програми, які допомагають при навчанні фонетиці та формуванню артикуляції, відпрацюванні граматичних навичок, зокрема: “Русский без акцента!” [7], курс тренувальних вправ “Русский для всех. 1000 заданий” [8], комп’ютерний і мережевий підручник “Вперед” [2], on-line початковий курс “Время говорить по-русски” [3]. Також відзначимо такі інтернет-ресурси: курс “Голос” [11], мережевий підручник “Старт” 1 і 2 [6] і web-версію навчального комплексу “Владимир” [1]. При порівнянні друкованих навчальних посібників, аудіо- та відеокурсів і комп’ютерних навчальних матеріалів, насамперед, треба зазначити певні технологічні та методичні переваги останніх: індивідуалізація навчання; самостійна мовна підготовка, оперування великими обсягами інформації; комплексний вплив на різні канали сприйняття інформації, необмежена кількість звернень до завдань тощо.

Окреслені види інформаційно-комунікаційних технологій дають змогу сформулювати їх переваги й недоліки в навчанні мов. Насамперед, розглянемо деякі очевидні переваги інформаційно-комунікаційних технологій. По-перше, інформаційно-комунікаційні технології можна застосовувати в навчанні мов як засіб демонстрації тематичного матеріалу. По-друге, різноманітність ресурсів, таких як спеціальні програми навчання мовам, а також автентичний матеріал, дає можливість використовувати їх у готовому вигляді або адаптувати до конкретних навчальних завдань. Також це сприяє мотивації та підвищенню інтересу студентів до навчання завдяки новизні роботи, надає можливість працювати над мовою в зручному для студентів темпі, сприяючи, таким чином, індивідуалізації навчання та ефективному оволодінню мовою. Нарешті, інформаційно-комунікаційні технології можна використовувати як засіб здійснення контролю в навчанні іноземним мовам (тестові завдання, навчальні програми-тренажери).

Проте, не зважаючи на зазначені переваги, існують певні недоліки інформаційно-комунікаційних технологій, на яких також варто акцентувати.

Сьогодні застосування інформаційно-комунікаційних технологій на уроках стає не стільки популярним, скільки престижним. Викладачі намага-

ються на відкритих уроках, а також під час проходження атестації акцентувати на своєму високому рівні володіння ПК, що часто не відповідає дійсності. Треба визнати, що, по-перше, не всі викладачі володіють достатнім рівнем комп'ютерної грамотності для створення дійсно якісних оригінальних навчальних комп'ютерних продуктів. По-друге, створення дійсно якісних інформаційно-комунікаційних продуктів потребує багато часу, а через надмірну завантаженість часто у викладачів просто не вистачає на це часу. В результаті відчувається нестача методичних розробок з навчання РМІ з використанням ІКТ. Варто визнати й відсутність інформаційно-навчального середовища, технічного забезпечення, доступу до Інтернету у вищих навчальних закладах, а також проблему забезпечення комп'ютерної безпеки навчального процесу.

Зазначимо, що не існує об'єктивних досліджень, які б свідчили на користь однозначної ефективності уроків, повністю побудованих на основі ІКТ. Досвід свідчить, що інколи можна спостерігати зворотний зв'язок, а саме: через надмірне застосування інформаційно-комунікаційних засобів у студентів може знижуватися концентрація навчальної уваги. Замість усвідомлення та осмислення нового матеріалу студенти часто відволікаються й звертають увагу на ефекти інформаційно-комунікаційних технологій, на форму презентації матеріалу, а не на його зміст. Тобто надмірне захоплення інформаційно-комунікаційними технологіями дезорганізує учнів. З'ясовано, що для різних предметів і навіть для різних викладачів показник засвоєності матеріалу ІКТ уроків може сильно відрізнятись. Доведено, що для гуманітарних предметів підвищення рівня засвоєння матеріалу становить не більше 20%, а досягти цього можна при 20–25% уроків з використанням ІКТ. Для “мовних” предметів надмірна перевантаженість такими уроками навіть шкідлива: втрачається час для відпрацювання навичок мовленнєвого спілкування. Застосування ІКТ під час занять не може бути тривалим, оскільки обривається контакт між студентом і викладачем, унеможлиблюється особисте спілкування зі студентами, створення сприятливої емоційної атмосфери на занятті. А також існує ймовірність, що, захопившись застосуванням ІКТ на заняттях, викладач перейде від розвивального навчання до наочно-ілюстративних методів [5, с. 153].

Через це використання інформаційно-комунікаційних технологій має бути продуманим і обґрунтованим. Застосовуючи комп'ютерні технології, завжди необхідно зіставляти їх з традиційними засобами, дотримуватися принципів методичної доцільності та обґрунтованості.

Висновки. Підсумовуючи розглянутий вище матеріал, можна зробити висновок, що впровадження засобів ІКТ при викладанні російської мови як іноземної дає значні можливості для підвищення мотивації навчання, якості навчального процесу й рівня засвоєння знань. Водночас постають певні проблеми, а саме: готовність викладачів до застосування ІКТ у навчанні; технічне забезпечення університетів; проблема оптимальності застосування ІКТ для ефективного навчання; виховна проблема, викликана обмеженістю очного контакту учасників освітнього процесу.

Перспективи подальшого дослідження проблеми ми вбачаємо в детальному аналізі контенту інтернет-ресурсів з викладання російської мови як іноземної.

Список використаної літератури

1. Владимир : курс русского языка для уровня А2 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://gramota.ru/book/vladimir/>.
2. Вперед : компьютерный и сетевой учебник [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.langrus.ru/index.php/nashi-proekty/distantionnye-shkoly/312-vfgk-vperjod>.
3. Время говорит по-русски [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://speakrussian.cie.ru/time_new/rus/.
4. Кащук С. М. Мультимедиа технологии в обучении французскому языку / С. М. Кащук // Иностранные языки в школе. – 2008. – № 8. – С. 100–103.
5. Коваль Т. І. Підготовка викладачів вищої школи: інформаційні технології у педагогічній діяльності : навч.-метод. посіб. / Т. І. Коваль. – Київ : Вид. центр НЛУ, 2009. – 380 с.
6. Начало [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.auburn.edu/~mitrege/russian/exercises/lesson-index.html#1>.
7. Русский без акцента! : справочник-тренажер русского языка [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.istrasoft.info/RusMir/download.htm>.
8. Русский для всех. 1000 заданий [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://russkiymir.ru/education2/rki/prog/113795/>.
9. Співаковський О. В. Інформаційно-комунікаційні технології в початковій школі : навч.-метод. посіб. [для студ. напряму підгот. “Початкова освіта”] / О. В. Співаковський, Л. Є. Петухова, В. В. Коткова. – Херсон, 2011. – 267 с.
10. Master Russian [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.masterrussian.com/>.
11. Robin R. Голоса. A Basic Course in Russian [Electronic resource] / R. Robin, K. Evans-Romaine, G. Shatalina. – Mode of access: <http://www.gwu.edu/~slavic/golosa/>.
12. Russian language mentor [Electronic resource]. – Mode of access: <http://russianmentor.net/>.
13. Russian resources [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.auburn.edu/forlang/russian/>.

Стаття надійшла до редакції 01.02.2017.

Проскуркина Я. И. Преимущества и недостатки использования информационно-коммуникационных технологий в преподавании русского языка как иностранного

В статье рассмотрены основные направления использования информационно-коммуникационных технологий в обучении русскому языку как иностранному, а именно: интернет-ресурсы, мультимедийные дидактические презентации, компьютерные обучающие программы. Акцентировано на уточнении содержательных характеристик информационно-коммуникационных технологий, которые наиболее часто используют преподаватели в обучении русскому языку как иностранному. Дан аналитический обзор электронных учебных ресурсов по русскому языку как иностранному. Проанализированы основные преимущества и недостатки использования информационно-коммуникационных технологий в преподавании русского языка как иностранного.

Ключевые слова: *информационно-коммуникационные технологии, русский язык как иностранный, преподавание русского языка как иностранного, интернет-ресурсы, мультимедиа, мультимедийные дидактические презентации, компьютерные обучающие программы.*

Proskurkina I. Advantages and Disadvantages of Using ICT in Teaching Russian as a Foreign Language

The article analyzes the basic directions of using information and communication technologies in teaching Russian as a foreign language, namely: Internet resources, multimedia didactic presentations, computer training programs. The author clarifies the substantive characteristics of information and communication technologies, which are most often used by teachers in teaching Russian as a foreign language. Data show there is a widespread view that information and communication technologies in teaching favors teaching and learning processes. In particular, it shows that the contribution of information and communication technologies to the improvement of teaching and learning processes of Russian as a foreign language that have integrated information and communication technologies as an innovation factor. The author also provides a brief overview of some valuable e-learning resources regarding Russian as a foreign language to help learners augment their study and to help teachers make their subject come alive with helpful materials. Specifically, the author analyzes the main advantages of information and communication technologies integration in the process of teaching Russian as a foreign language, barriers and challenges encountered in the use of information and communication technologies information and communication technologies, factors influencing successful information and communication technologies in teaching Russian as a foreign language integration, such as: the readiness of teachers to use information and communication technologies in education; technical support of universities, the problem of optimal use of information and communication technologies for effective training, educational problem, caused by the limited eye contact participants in the educational process. Above all, the author recommends careful analysis of specific needs for different educational contexts before deploying information and communication technologies, and advocate conscientious planning at all stages of the introduction and implementation of new technologies. It is suggested that successful implementation of information and communication technologies in teaching Russian as a foreign language provides significant opportunities to enhance learning motivation, quality of the learning process and learning.

Key words: *information and communication technologies, Russian as a foreign language, Internet resources, multimedia didactic presentations, computer training programs.*